

«...and we are magic talking to itself, noisy and alone...»

Το νευρωτικό σώμα είναι ένα διαμελισμένο σώμα. Θυμάμαι, πριν από πολλά χρόνια, ένα σεμινάριο του Γάλλου ανθρωπολόγου Francois Luru, για τα υπό διάλυση σώματα των κατοίκων ενός νησιού της Πολυνησίας που το όνομά του πλέον μου διαφεύγει – μπορεί Μελανησίας. Ήταν μια εποχή που με συγκινούσε οποιαδήποτε συζήτηση για το νευρωτικό σώμα και γνώριζα από προσωπική εμπειρία πως η αναφορά στο διαμελισμένο σώμα της νεύρωσης δεν είναι απλώς μια μεταφορά αλλά ένα καθημερινό, κυριολεκτικό, βίωμα. Ο Luru σε εκείνο το σεμινάριο είχε μιλήσει για έναν πληθυσμό ο οποίος είχε εντάξει τον φόβο του διαμελισμού στο πολιτισμικό και θρησκευτικό του σύστημα, τον είχε τυποποιήσει υπό τη μορφή ενός μόνιμου κινδύνου κατακερματισμού, οι πιστοί (χρησιμοποιώ τη λέξη, ελλείψει άλλης ακριβέστερης) πολλές φορές μέσα στην ημέρα ένιωθαν πως το σώμα τους ήταν έτοιμο να διαλυθεί, να χάσει μαγικά τη συνοχή του. Η κοσμολογία τους είχε ορίσει τότε χειροπρακτικές τελετουργίες για να αντιμετωπίζουν την απειλή: ακουμπούσαν με μια προκαθορισμένη σειρά τα χέρια τους στα όργανα και τα μέλη που ήταν, όπως φοβούνταν, έτοιμα να αποσχιστούν από τον κορμό, και κατέληγαν, ψηλάφηση την ψηλάφηση, ιερατικά στα γεννητικά τους όργανα. Το σεμινάριο του Luru με είχε ανακουφίσει. Ό,τι θεωρούσα προσωπική μου διαταραχή, σε ένα άλλο ανθρωπολογικό σύστημα από το δικό μου, στους Αντίποδες, δεν ήταν παρά μια πολιτισμικά οργανωμένη πίστη. Κι η τότε σχέση με το σώμα μου, αποσπασματική, τελετουργική, εμμονική, που πάσχιζε ακουμπώντας τα να διαπιστώσει πως τα μέλη μου εξακολουθούν να είναι μέρη της ενότητάς μου και να με κρατούν ζωντανό, να μου παρέχουν πόνο ή απόλαυση, είχε το κανονικοποιημένο αντίστοιχό της στον μακρινό κόσμο. Αν είχε σε εκείνον θεραπευτική και καθησυχαστική λειτουργία τότε θα μπορούσε να έχει και στον δικό μου.

Στην έκθεση «... And we are magic talking to itself, noisy and alone...» της Georgia Fambris, τα πυκνά, χιμαιρικά, παραμορφωμένα, αναδιπλωμένα στον εαυτό τους σώματα, ιδίως στη σειρά My Nuclear Me, 2023, (έργα σχεδιαστικής ωριμότητας και εξομολογητικής τόλμης), βρίσκονται σε έναν ανάλογο μεταίχμιο χώρο ανάμεσα στον διαμελισμό και την επανασυγκρότηση.

Κάποια, όπως το Nuclear Me 4, θυμίζουν σκιάποδες, τα πλάσματα της μυθολογίας που κατοικούσαν στην Αιθιοπία και είχαν ένα μόνο πελώριο πόδι με το οποίο προστατεύονταν από τον ήλιο. Εξάλλου το αντεστραμμένο πόδι ως μοτίβο επανέρχεται στα έργα της Fambris: όπως και στους σκιάποδες, η δυσλειτουργικότητα του γκροτέσκου, διογκωμένου μέλους προσδίδει στο σώμα τρυφηλότητα, σαν ο ακρωτηριασμός να συμβάλλει σε μια μανική τάση προς την (αυτο)ικανοποίηση.

Άλλα, π.χ. το Nuclear Me 7, έχουν αναμνήσεις κυβισμού, μόνον που εδώ οι περικόλιστα όγκοι δεν αποτυπώνουν έναν φορμαλιστικό πειραματισμό αλλά ένα ψυχικό φορτίο που συμπιέζει το σώμα στον εαυτό του. Τα μόνα στοιχεία που διασπούν την ενδοστροφή του και το ανοίγουν σχεδιαστικά προς τον περιβάλλοντα χώρο, είναι είτε τα ψηλά τακούνια από μπότες είτε, κυρίως, μυτερά, αγχέμαχα στήθη, με ρόγες που δηλώνουν διαστολή της θηλυκότητας αλλά και έναν ακανθώδη μηχανισμό προστασίας.

Σχεδόν σε όλα τα έργα της Fambris, στάζουν σταγόνες σαν στίξη, άλλοτε είναι εμφανώς γάλα από τα στήθη, άλλοτε είναι μαύρες, θα μπορούσαν να είναι δάκρυα, αίμα, ερωτικές εκκρίσεις. Οι σταγόνες έχουν μια μορφολογική λειτουργία, καθώς προσδίδουν την προς τα κάτω φορά της βαρύτητας σε συνθέσεις που συχνά

συμπλέκουν μέλη σε έναν κυκεώνα χωρίς άλλον προσανατολισμό, κυρίως όμως επαναφέρουν στα κατακερματισμένα και συμπιεσμένα σώματα την οργανικότητά τους και τονίζουν τον έμφυλο χαρακτήρα τους και τα κατηγορήματά του: είναι σώματα που απολαμβάνουν και είναι σώματα που υποφέρουν.

Στο έργο της Fambris η θηλυκότητα αναπαρίσταται πάντα σε μια συνθήκη εγκλωβισμού. Στα παλαιότερα έργα της το αφηγηματικό στοιχείο ήταν εντονότερο και συχνά έπαιρνε ανεκδοτολογικό χαρακτήρα, καθώς οι κεντρικές γυναικείες μορφές βρίσκονταν πάντα σε ερωτικά, οικογενειακά ή κοινωνικά περιβάλλοντα έντονης αλλοτρίωσης, π.χ. σε πολυκατοικίες-κουκλόσπιτα ή ως μέρος του γεύματος γκροτέσκων αντρών· τα χρώματα ήταν μουντά και από ζωγραφική άποψη κρατούσαν εμφανή την καταγωγή τους από τις αγιογραφικές σπουδές της καλλιτέχνης. Έκτοτε, η ζωγραφική της Fambris ακολουθεί δύο φαινομενικά αντίθετες κατευθύνσεις: οι συνθέσεις γίνονται όλο και πιο ελεύθερες, λιγότερο αφηγηματικές ή μάλλον η γραμμική, ανεκδοτολογική αφήγηση υποχωρεί και εισάγονται περισσότερα ζωγραφικά επίπεδα και στοιχεία από γλώσσες όχι κατεξοχήν ζωγραφικές, όπως παιδικά σχέδια ή καρτούν· τα σώματα κατακερματίζονται, περιπλέκονται μεταξύ τους σε δίνες από μέλη και παράταιρα αντικείμενα, πυκνώνουν, γίνονται ερωτικά με έκδηλη και ορμητική, συχνά λαγνική, θηλυκότητα· τα χρώματα είναι πιο έντονα, ποπ, χωρίς πάντως η σύνθεση να χάνει εντελώς τους δεσμούς της με το αγιογραφικό παρελθόν της καλλιτέχνης. Η ζοφερή αίσθηση, ωστόσο, δεν υποχωρεί. Η πολύχρωμη ατμόσφαιρα των έργων δεν σημαίνει απελευθέρωση της απόλαυσης και επανάκτηση του σώματος. Η Fambris δεν πραγματεύεται πια σε αφηγηματικό επίπεδο την μη κατονομαζόμενη, υπαρξιακή συνθήκη που εγκλωβίζει το σώμα, όπως στα παλαιότερά της έργα, φτιάχνοντας ως πούμε υπαρξιακά ανέκδοτα· με πιο ώριμο τρόπο την μεταπλάθει ζωγραφικά, στη χρήση των χρωμάτων, στη διαταραχή της προοπτικής, στους συμπαγείς όγκους από μέλη που περιστρέφονται, στα επίπεδα της γραφής. Δύο συναισθήματα συνυπάρχουν στο έργο: η παράδοση στην απόλαυση και μια πνιγνή αίσθηση δυσφορίας. Δεν πρόκειται για δύο συναισθήματα που ανταγωνίζονται το ένα το άλλο ή εξισορροπούν το ένα το άλλο, αλλά για δύο συναισθήματα που προϋποθέτει το ένα το άλλο. Και τα δύο κατακερματίζουν το σώμα και τα δύο το επανασυγκροτούν, όπως ο φόβος για τον διαμελισμό του σώματος είναι το σημείο εκκίνησης για την βεβαίωση της ολότητάς του.

Στην έκθεση «... And we are magic talking to itself, noisy and alone...» η Fambris διευρύνει τη ζωγραφική της χρησιμοποιώντας την ύφανση και το κέντημα για να αποδώσει τις χιμαιρικές της μορφές. Ο διπλός δεσμός αποτυπώνεται στην καθησυχαστική επιφάνεια των υλικών τα οποία επιπλέον ανακαλούν την παράδοση της ύφανσης ως γειωμένης στην γυναικεία επιτέλεση πρακτικής. Στο Tribal origins and boots το ανθρωπολογικό υπέδαφος της Fambris βγαίνει στην επιφάνεια. Τοτεμικό, ιερατικό, χαώδες και γεννεσιουργό το κεντρικό στοιχείο του έργου, αιδόιο και μάτι, αναβλύζει καταρράκτες υγρών νημάτων που είναι συγχρόνως ερωτικές εκκρίσεις και δάκρυα. Η καταγωγή που εννοεί το έργο είναι βέβαια μια παραπομπή στον Κουρμπέ κυρίως όμως είναι μια αναγωγή στην πρωταρχική αυτή νεύρωση που αναζητά διαρκώς την θεραπεία της.

Ο τίτλος της έκθεσης είναι παρμένος από το ποίημα της αυτόχειρας Anne Sexton You, Doctor Martin. Το ποίημα είναι γραμμένο, ενώ η ποιήτρια ήταν εγκλεισμένη σε ψυχιατρείο και απευθύνεται στον γιατρό της με έναν τρόπο που σε ολόκληρο το ποίημα κλυδωνίζεται ανάμεσα στην έκφραση της επιθυμίας και στην απαξίωση ή τον φόβο που της προκαλεί το βλέμμα του που παρατηρεί τα πάντα. Σε αφηγηματικό επίπεδο, η μαγεία που μιλά στον εαυτό της, θορυβώδης και μόνη, είναι η μαγεία των φωνών της

ψύχωσης που πολλαπλασιάζονται, επιτείνοντας και όχι διασπώντας την μοναξιά. Ενδεχομένως, ο Ιατρός Μάρτιν να είναι το ίδιο εκείνο βλέμμα που διαμελίζει το σώμα στο έργο της Fambris. Όμως αυτές οι δίνες των μελών, οι σταγόνες που στάζουν, οι απαλές επιφάνειες των υφαντών προσφέρουν κάτι πέρα από τη μαγεία και τη θεραπεία, κάτι που λανθάνει σε όλο το έργο της Fambris: τρυφερότητα.

Θεόφιλος Τραμπούλης

Το κείμενο του Θεόφιλου Τραμπούλη γράφτηκε με αφορμή την έκθεση της Georgia Fambris « ...and we are magic talking to itself, noisy and alone...» που παρουσιάζεται στην γκαλερί Ζουμπουλάκη από τις 12 Οκτωβρίου έως τις 4 Νοεμβρίου 2023.